

УДК 347.77/.78:341.24

О.М. Волощенко
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ НА КВАЛІФІКОВАНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ

Анотація: У статті проаналізовано юридичну природу виникнення та існування правової охорони кваліфікованого зазначення походження товарів. Визначено два критерії обмеження дії виключних прав на кваліфіковане географічне зазначення походження товарів: назва території походження товару і особистісно-вольове ставлення правоволодільця до набутих ним виключних майнових прав. Аргументовано необхідність внесення змін ч.2 ст. 6 ЗУ «Про охорону прав на географічне зазначення».

Ключові слова: кваліфіковане зазначення походження товарів, правова охорона, засіб індивідуалізації товарів та послуг.

Аннотация: В статье проанализировано юридическую природу возникновения и существования правовой охраны квалифицированного указания происхождения товаров. Определены два критерия ограничения действия исключительных прав на квалифицированное географическое указание происхождения товаров: название территории происхождения товара и личностно-волевое отношение правообладателя к приобретенным им исключительных имущественных прав. Аргументированно необходимость внесения изменений ч.2 ст. 6 Закона «Об охране прав на географическое указание».

Ключевые слова: квалифицированное указание происхождения товаров, правовая охрана, средство индивидуализации товаров и услуг

Summary: This paper examines the legal nature of the emergence and existence of legal protection of qualified indication of origin. By two criteria restricting exclusive rights to qualified geographical indication of origin of goods: the name of the territory of origin and personality-willed attitude holder until it acquired exclusive property rights. The necessity amending Part 2 of Art. 6 Law "On the Protection of Geographical Indication".

Keywords: qualified indication of origin of goods, legal protection, means of individualization of products and services.

Ефективність здійснення зовнішньоекономічної та внутрішньоекономічної діяльності з питань використання та просування виробниками власних товарів на вітчизняних та іноземних ринка в переважній частині залежить від рівня наданою державної правової охорони засобам індивідуалізації товарів та послуг. Що, власне, виступає відповідним індикатором належного рівня реалізації прав на зазначені засоби. Тематика даного дослідження стосуватиметься повною мірою особливостей реалізації прав на географічне зазначення походження товару, відповідно, проблем у питаннях застосування законодавства як гарантії здійснення законними власниками прав на позначення і шляхів подолання останніх.

Географічне зазначення походження товарів є цікавим об'єктом та відмінним від тогочасної марки тим, що підставою для визнання виключних прав на географічне зазначення походження товарів слугують фактичні обставини, пов'язані із виробництвом продукції у відповідних умовах, що передбачає можливість одочасного використання таких умов декількома незалежними виробниками. [1, с. 339]

В багатьох країнах особливі найменування місць походження товарів належать, в основному, сільськогосподарській продукції і товарам харчової промисловості. Наприклад, у Франції із майже 600 діючих найменування місць походження товарів 470 відносяться до вин та алкогольної продукції, 47- до молочних продуктів, 30 – до інших сільськогосподарських продуктів. [2, с. 14]

На жаль, для України такий правовий засіб індивідуалізації товарів як географічне зазначення походження товарів є достатньо новим і відношення до нього у контексті застосування є досить обережним в першу чергу у практичному значенні а вже потім у правозастосовчому. Це обумовлюється кількома факторами. По-перше, специфіка такого об'єкта полягає у тому, що він є відображенням тісного зв'язку території та властивостей товару. А тому, застосування його можливе лише за наявності територій, що володіють особливими характеристиками, які здатні збагачувати та надавати особливостей товарам, що походять із відповідної місцевості.

По-друге, наявний низький правовий рівень обізнаності та заінтересованості населення у питаннях визначення товарів, що наділені специфічними властивостями, пов'язаними із місцем походження. По-третє, як наслідок попередніх двох причин – невелика кількість існуючих географічних зазначень походження товарів на території нашої держави, що мають статус офіційно зареєстрованого. По-четверте, звуження кількості об'єктів, щодо яких можуть виникати права на як на географічне зазначення походження товарів. В даному випадку потенційний правонабувач обмежується лише тими ресурсами, що є характерними для відповідної місцевості. Тому в Україні реалізація прав на географічне зазначення походження товарів фактично не відбувається.

Отже, особливості реалізації прав на географічне зазначення походження товарів більшою мірою будемо розглядати у контексті міжнародно-правового регулювання процесів здійснення прав на відповідний правовий засіб індивідуалізації товарів. Більше того, таке твердження не є безпідставним. Більшою мірою національне законодавство країн з перехідною економікою в тій чи іншій мірі закріплює положення про охорону географічних зазначень місць походження товарів з урахуванням в основному положень Паризької конвенції, Угоди ТРІПС, Мадридської та Лісабонської угод.

Також, характерною для вітчизняного законодавства є наявність великої кількості прогалин у регулюванні питання реалізації прав на географічне зазначення походження товарів. При чому, з урахування року прийняття ЗУ «Про охорону прав на зазначення походження товарів», Цивільного кодексу України вирішення правових невідповідностей повинно було вже вирішитися давно. Однак, відсутність усталеної практики щодо реалізації прав на такий об'єкт одночасно як відстрочує так і блокує процес відстеження та виявлення невідповідностей між теорією та практикою застосування вітчизняного законодавства.

Таким чином, дослідження питання особливостей реалізації прав на географічне зазначення товарів буде досягтися, більшою мірою, шляхом аналізу положень міжнародно – правових актів. Дана позиція є цілком обгрунтованою, оскільки останні є результатом досвіду нормотворення, виробленого на практиці іноземних держав, що мають достатньо розвинений правовий механізм охорони географічних зазначень походження товарів. Більше того ст. 4 ЗУ «Про охорону прав на зазначення походження товарів» зазначає: «Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору.» [3]. Отже, законодавцем прямо передбачено надання пріоритетів міжнародним договорам сфери правового регулювання процесу реєстрації зазначеного об'єкту. Більше того, дослідження даного питання стосуватиметься у тому числі і порівняльного аналізу реалізації прав на інші види правовий засобів індивідуалізації товарів, з чого ми, власне, і розпочнемо.

Узагалі існування такого виду правових засобів індивідуалізації товарів як географічне зазначення походження товару створює відповідні обмеження стосовно реалізації прав на торговельні марки. Так, угода ТРІПС, наприклад, забороняє реєстрацію торговельних марок, що містять або складаються з географічних зазначень для вин та спиртних напоїв, якщо ці вина та напої не

походять із місцевості, на яку вказує географічне зазначення (навіть якщо таке використання торговельних марок не вводить в оману споживачів). Така норма дає можливість гарантувати та підкреслити мету (окрім загальної мети правових засобів індивідуалізації) застосування географічного зазначення місця походження товару, яка полягає у закріпленні на офіційному, державному рівні виключних властивостей та характеристик товарів із відповідної території походження. Та надання охоронного статусу відповідній території походження таких товарів. Отже констатуємо, що назва місця походження товару є пріоритетним правом стосовно права на торговельну марку. Із чого робимо наступний висновок: захищена географічна ознака – підтвердження виняткових якісних характеристик продукції, що пов'язуються із конкретною територією.

Статтею 22 Розділу 3 Угоди ТРІПС передбачено наступне: географічне зазначення визначається щодо товарів як таких, що походять з території країни, регіону або місцевості, коли дана якість, репутація або характеристики товару значною мірою пов'язані з його географічним походженням.

Тому країни-члени СОТ повинні забезпечувати здійснення для зацікавлених сторін законні способи, щоб запобігти використанню товару, який походить із географічної території іншої країни чи регіону, що вводить в оману споживача стосовно географічного походження товару. Таке використання також може бути актом недобросовісної конкуренції згідно з статтею 10-bis Паризької конвенції про охорону промислової власності (1967). Важливе значення має правова норма країн-членів СОТ, яка стосується відмови в реєстрації товарного знака (торговельної марки) або визнання недійсною його реєстрацію, яка містить або складається з географічного зазначення стосовно товарів, які не походять із даної території

Використання зазначення у товарному знаку для таких товарів на території цієї країни має характер, котрий вводить в оману широкий загал щодо реального місця походження цих товарів. Наприклад, щодо спиртних

напоїв та вин повинні забезпечуватися законні засоби, що перешкоджають використанню географічних зазначень у напоях, які не походять із місця, визначеного даним географічним зазначенням.

Відповідно до ст. 6 ЗУ “Про охорону прав на географічне зазначення” правова охорона простого зазначення походження товару надається на підставі його використання та не підлягає реєстрації. Тобто факт виникнення права інтелектуальної власності збігається з фактом його використання [4, с. 12].

Набуття ж прав на кваліфіковане географічне зазначення товарів відбувається шляхом подання та реєстрації заявки а також проходженням останньої відповідної експертизи. Слід сказати, що залучення експерта у визначенні питань про надання правової охорони географічному зазначенню походження товарів є природньою необхідною умовою, з тої точки зору, що визначення того чи володіє певна територія особливими характеристиками, що здатні надавати відповідному товару відповідних якостей потребує спеціальних знань. Та виступає свого роду певною дією, щодо залучення незалежної оцінки за сторони спеціаліста.

Слід зазначити, що виключне право на географічне зазначення полягає у правомочності вчинення власних активних дій правоволодільцем. А саме:

- 1) в можливості самостійно використовувати географічне зазначення будь-яким способом, що не суперечить чинному законодавству;
- 2) в праві на визнання позначення товару географічним зазначенням походження товару;
- 3) в праві перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання, зміст якого полягає не у фактичній монополії, а в тому, що лише правоволоділець правових засобів індивідуалізації може вирішувати питання щодо можливостей та способів здійснення права, особливо прав, пов'язаних із використанням [5, с. 374].

Відповідно діючого ЗУ «Про охорону прав на зазначення походження товарів» правова охорона надається кваліфікованим зазначенням походження товарів на підставі їх реєстрації, яка діє безстроково від дати реєстрації. Таке твердження законодавця стосовно початку дії прав на відповідний об'єкт є цілком правильним. І в першу чергу відповідає принципам реєстраційної системи набуття прав. Однак, вказівка законодавця на те, що дія таких прав є безстроковою викликає деякі сумніви. Наша позиція полягає у тому, що застосування поняття «безстроковість» не є достатньо коректним у формулюванні зазначеної норми як відносно виключних майнових прав так і відносно майнових прав у цілому. Дана категорія невиправдовує себе у практичному застосуванні.

Обмеження у часовому просторі дії виключних прав на кваліфіковане географічне зазначення слід розглядати у кількох аспектах: виходячи із характеристик, якостей та назви відповідної території і особистісно-вольового ставлення правоволодільця до набутих ним виключних майнових прав.

По – перше, дія виключних майнових прав на кваліфіковане географічне зазначення повною мірою залежить від якісних характеристик території походження товару. А отже, чи то із природнім виснаженням чи під дією чинників антропогенного характеру погіршення або і цілковите знищення природних властивостей території автоматично призведе до анулювання відмінних природніх якостей товару. Яке в свою чергу спричинить і втрату відповідних майнових прав на кваліфіковане географічне зазначення.

Також заслуговує на увагу той факт, що у світі існують регіони, які мають ідентичні назви, наприклад наявність кількох міст з назвами Москва (одне місто є столицею Росії, інше – місто округу Лата, штат Айдахо, на північному заході США) або, як приклад, наявність кількох провінцій Рокфор та ін.. Отже, за таких обставин є можливість займатися виготовленням продукції, яка зазначається як географічне зазначення походження товару у

тих містах, які не мають ніякого відношення до дійсної території походження товарів, що зазначаються як географічне зазначення товару.

По-друге, звертаємо увагу на вольовий момент. Будь-який законний правоволоділець не позбавлений права припинення дії виключних майнових прав на географічне зазначення за власною ініціативою. Більше того звертаємо увагу і на те, що виявлення такої ініціативи не має будь-яких часових обмежень. Все залежить від бажання самого правоволодільца стосовно користування виключними майновими правами. Немає жодних заборон стосовно припинення дії виключних майнових прав на зазначений об'єкт за власної ініціативи правоволодільца навіть на наступний день після реєстрації перших. Отже, передбачає наявність обмеження дії виключних майнових прав на кваліфіковане географічне зазначення за вольовою ознакою.

Із вищезазначеного пропонуємо внести зміни до ЗУ «Про охорону прав на географічне зазначення» та подати ч.2 ст. 6 у такій редакції: «Цим Законом надається правова охорона кваліфікованим зазначенням походження товарів на підставі їх реєстрації, яка діє до моменту втрати характеристик товару позначеного цим зазначенням або до моменту припинення прав з ініціативи законного правоволодільца» .

Література:

1. Международное частное право [Текст]: учебник. / Власов Н.В. [и др.] ; отв. ред. Н.И. Марышева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юридическая фирма «Контракт»; Волтерс Клувер, 2010. – 928 с.
2. С. Горленко Правовая охрана географических указаний во Франции [Текст] / Сергей Горленко // Патенты и лицензии. – 2006. – № 3. – С. 11–15.
3. ЗУ «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 року N 752-XIV [Текст] // Електронний ресурс [режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/752-14/page>

4. Н. Мироненко Поняття суб'єктів права інтелектуальної власності та критерії їх класифікації [Текст] / Наталія Мироненко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 2. – С. 11–24.
5. Піхурець О.В., Мельниченко Ю.В. Правова природа та зміст на географічне зазначення [Текст] // Вісн. Харк. нац. університету імені В.Н. Каразіна Спеціальний випуск Серія : Право. № 929. – 2010. – С. 371–375